

BAKI DÖVLƏT UNIVERSİTETİ

**2022-ci ildə Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq
kafedrasında (şöbəsində, ETİ, ETM, ETL-də) elmi plan üzrə yerinə yetirilmiş elmi-tədqiqat işlərinin nəticələrinin**

HESABATI

Mövzunun adı:

**Fəlsəfə tarixinin və
mədəniyyətşünaslığın aktual
problemlər**

**Mövzu rəhbərinin
soyadı, adı və atasının adı:**

Aslanova Rəbiyyət Nurullah qızı

**Mövzunun icra müddəti
(başlama və bitmə tarixi):**

01 yanvar 2022-ci il - 31 dekabr 2022-ci il

B a k ı - 2022

Mövzu üzrə icraçılar haqqında məlumat (icraçılar, birinci mövzu rəhbər yazılmaqla):

S/S	Soyadı, adı, atasının adı	Təvəllüdü	Vəzifəsi	Ştat vahidi	Elmi adı və elmi dərəcəsi	Ştat vahidləri üçün ikinci iş yeri, yarımştatlar üçün əsas iş yeri
1.	Aslanova Rəbiyyə Nurullah	04.07.1951	tam ştat kafedra müdiri, 0,5 ştat professor	1	Professor, f.e.d	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası 0.5 ş professor, tam ştat kafedra müdiri
2.	Mürşüdlü Qəmə Cəfər	31.08.1950	tam ştat dosent	1	Dosent, f.ü.f.d	AAK-ın ekspert şurasının üzvü
3.	Fərəcova Fidan Fərid qızı	30.01.1963	tam ştat dosent	1	Dosent, f.ü.f.d.	
4.	Ağabəyova Ülviyyə Rizvan	14.11.1965	tam ştat dosent	1	Dosent, f.ü.f.d	
5.	Süleymanov Nərman Salman	14.06.1967	tam ştat dosent	1	Dosent, f.ü.f.d.	
6.	Veyisova Samira Məlik qızı	29.08.1967	tam ştat dosent	1	Dosent, f.ü.f.d.	
7.	Neməzadə Səbirə Ələskər	14.08.1969	0.5 ştat dosent	0.5	Dosent, f.ü.f.d	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası, dosent
8.	Salmanova Şəlalə Sabir	12.08.1975	0,5 ştat dos/əv	0,5	f.ü.f.d.	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası, dosent/əvəzi

9.	Vəliyev Daxil Cahangir oğlu	18.09.1980	tam ştat dekan müavini, 0,5 ştat dos/əv	0,5	f.ü.f.d.	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası 0.5 ş dos/əv. Sosial elmlər və psixologiya fakültəsi dekan müavini
10.	Misirxanova Sevinc Zakir	10.10.1969	tam ştat müəllim	1	Müəllim	

Mövzu və mövzu üzrə cari ildə yerinə yetirilmiş elmi işlər

Plan üzrə hər bir mövzunun, hər bir elmi tədqiqat işinin aktuallığı, məqsədi və alınmış elmi nəticələr ayrılıqda göstərilməli, ad soyad tam yazılmalıdır.

Mövzunun adı: Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslığın aktual problemləri
Mövzunun aktuallığı və məqsədi: 2022-ci ildə fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrasının professor-müəllim heyəti 2021-2023-ci illər üçün nəzərdə tutulmuş “Fəlsəfə tarixinin və mədəniyyətşünaslığın aktual problemləri” mövzusunə uyğun olaraq elmi-tədqiqat işləri aparmışlar. Tədqiqat işlərində fəlsəfə tarixinin və mədəniyyətşünaslığın aktual məsələlərindən olan Fəzlullah Rəşidəddin Həmadaninin “Oğuznamə” əsərində türk düşüncəsi problemi, Sovet dövründə Azərbaycanda siyasi-ideoloji mühit və fəlsəfi fikir, İnsan ölməzliyi ideyasının mövcudluğunun əsas formaları, Orta əsrlər türk-islam mədəniyyətinin fəlsəfi özəlliyi, Cübran Xəlil Cübran yaradıcılığında sevgi-təbiət məsələləri, Mədəniyyətlərin etnopsixoloji tədqiqi, Azərbaycanda milli elmi fəlsəfi məktəbin yaradılması, Çində din və dini- fəlsəfi təlimlər, Türk islam məfkurəsinin XX əsrdəki durumu və s. kimi məsələlər araşdırılır. Tədqiqat işlərində ən yeni dövr Azərbaycan fəlsəfəsinin əsas inkişaf mərhələlərini və ideya istiqamətlərini yarandıqları ictimai-siyasi və mədəni mühit kontekstində araşdırmaq, ekzistensializm konsepsiyasında antropoloji ideyaların tədqiqi, Türk mifologiyasının əsas xüsusiyyətlərinin araşdırılması, psixoanaliz prinsiplərinin formalaşmasını və mədəniyyətlərin öyrənilməsi üçün əhəmiyyətini, qədim Çin mifologiyasının fərqli xüsusiyyətlərini və incəliklərini müəyyənləşdirmək və s. əsas məqsədlər kimi qarşıya qoyulmuşdur. Bu tədqiqatların fəlsəfə tarixinin və mədəniyyətşünaslığın aktual problemlərinin ortaya qoyulmasına və araşdırılmasına xidmət edir. Müasir dövrün tələbləri ilə səsleşən “Fəlsəfə tarixinin və mədəniyyətşünaslığın aktual problemləri” adlı mövzunun kafedranın 2021-2023-ci illər üçün elmi-tədqiqat işi kimi seçilməsi məhz bu zərurətdən irəli gəlir.

Elmi tədqiqat işi 1. Fəzlullah Rəşidəddin Həmadaninin “Oğuznamə” əsərində türk düşüncəsi problemi

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: prof.R.N. Aslanova

Aktuallığı: Türk xalqları və etnoslarının sona qədər öyrənilməyən tarixinin işıqlandırılmasında, türk düşüncə tarixinin öyrənilməsində Azərbaycan tarixinin orta əsrlər dövründə yaşanan hadisələrin məzmun və mahiyyətinin tədqiqində etibarlı mənbə rolunu oynayan yazılı abidələrin müasir dövrün çağırışları baxımından dəyərləndirilərək elmi ictimaiyyətə təqdim olunması dövrün tələbidir.

Məqsədi: Müasir dövrdə Türk xalqlarının tarixi irsinin tədqiq olunması zərurəti

Alınmış nəticələr: Türk xalqlarının görkəmli tarixi şəxsiyyətləri sırasında öz zəkası, yüksək dövlətçilik qabiliyyəti və siyasi səriştəsi ilə seçilən görkəmli dövlət xadimi F.Rəşidəddinin tarixi irsinin araşdırılması Türk xalqlarının keçdiyi tarixi təkamül yoluna işıq salmaqla yanaşı Azərbaycan tarixinin XIII-XIV əsrlərini anlamaq baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Oğuznamə adlı əsəri ilə Oğuz tayfalarının genologiyasını, tarixi prosesdə iştirakını, dövlət yaratmaq istedadını önə çəkərək türk sivilizasiyasının öz təsdiq etməyə imkan verir.

Elmi tədqiqat işi 2. Sovet dövründə Azərbaycanda siyasi-ideoloji mühit və fəlsəfi fikir

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: dos.Q.C.Mürşüdlü

Aktuallığı: Çağdaş Azərbaycan fəlsəfəsinin yetmiş illik tarixi Sovet dönəmi ilə bağlıdır. Və müasir Azərbaycan fəlsəfəsinin tam mənzərəsini yaratmaq üçün Sovet dövründə fəlsəfi biliyin inkişaf xüsusiyyətlərini, dövrün siyasi-ideoloji mühitinin fəlsəfi tədqiqatlara təsirini təhlil etmək çox önəmlidir. Nəzərə alsaq ki, ayrı-ayrı filosofların, özəlliklə də fəlsəfə tarixçilərinin yaradıcılığının təhlili istisna olmaqla bu dövrə dair araşdırmalar yox dərəcəsidir, mövzunun aktuallığını vurğulamış olarıq.

Məqsədi: Elmi araşdırmanın məqsədi Sovet dövründə Azərbaycanda fəlsəfi düşüncənin marksizm-leninizm qəlibinə salınmasını şərtləndirən əsas amilləri və fəlsəfənin inkişaf xüsusiyyətlərini təhlil etmək, kadr hazırlığı sahəsində və fəlsəfi tədqiqatların müxtəlif istiqamətləri, özəlliklə də dünya və Azərbaycan fəlsəfəsi tarixi üzrə aparılan araşdırmaları nəzərdən keçirməkdən ibarətdir. Bu dövrdə fəlsəfi düşüncənin marksizm-leninizm qəlibinə salınmasının milli fəlsəfənin inkişafına olumsuz təsirini göstərmək, həmçinin yaranmış fəlsəfi ədəbiyyata və aparılmış tədqiqatlara tənqidi yanaşmaq nəzərdə tutulur.

Alınmış nəticələr: Elmi-tədqiqat işində ən yeni dövr Azərbaycan fəlsəfəsinin ikinci və tarixən böyük mərhələsi araşdırılmışdır. Sovet dövrünə düşən bu mərhələdə nöqsan və məhdudiyyətlərə rəğmən fəlsəfə, özəlliklə də fəlsəfə tarixi üzrə tədqiqatlar genişlənməmişdir. Tədqiqat işində o dövrdə elmi-fəlsəfi yaradıcılıqla məşğul olmuş C.Nağıyev, H.Hüseynov, A.Makovelski və b. kimi filosofların həyat və fəaliyyəti təhlil olunmuş və dəyərləndirilmişdir. Araşdırmalar göstərdi ki, bu dövrdə fəlsəfi düşüncə dar çərçivədə, hakim ideologiya olan marksim-leninizmin prinsip və metodologiyası əsasında inkişaf etmişdir. Bu da fərqli fəlsəfi təlimlərin yaranmasına mane olmuş, fəlsəfi biliyin milli-mənəvi dəyərlərdən uzaq düşməsinə səbəb olmuşdur. Bu sonuca gəlinir ki, postsovet dövründə Azərbaycan fəlsəfəsinin inkişaf meyilləri araşdırılan dövr fəlsəfəsinin neqativ və məhdud tərəflərinə tənqidi yanaşma sayəsində müəyyənləşdirilə

bilər

Elmi tədqiqat işi 3. İnsan ölməzliyi ideyasının mövcudluğunun əsas formaları

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: dos.F.F.Fərəcova

Aktuallığı: Antik dövrdən başlayaraq insan ölməzliyi ideyası dünya mədəniyyətində böyük yer tutur. “İnsan ölməzliyi” anlayışının izahı, ölməzlik ideyasının ontoloji əsaslarının tədqiqi, onun varlığının, mövcud olmasının əsas formalarının araşdırılması, üzvi aləmdə həyat və ölüm fenomenlərinin öyrənilməsi və bunlarla bağlı digər vacib elmi-tədqiqat problemləri müasir dövrdə böyük aktualıq kəsb edən elmi məsələlər dairəsinə daxildilər.

Məqsədi : Hazırkı tədqiqat işinin məqsədi əsasını mənəvi imperativ təşkil etdiyi insan ölməzliyi ideyasının varlığının əsas formalarını göstərməkdən ibarətdir.

Alınmış nəticələr: Tədqiqat işində bir sıra vacib elmi məsələlər araşdırılıb: fərdin mahiyyəti kontekstində ölməzlik ideyası, ölməzlik ideali, onun arxetipik formalarda təzahürü, ölməzlik ideyasının sosial funksiyaları. İnsan ölməzliyi ideyası mədəniyyətdə bir sıra vacib funksiyaları yerinə yetirir, və cəm şəkildə həmin funksiyalar insan ölməzliyi ideyasının bəşəriyyətin sosial-mədəni inkişafı üçün nadir əhəmiyyətini müəyyən edirlər.

Elmi tədqiqat işi 4. Orta əsrlər türk-islam mədəniyyətinin fəlsəfi özəlliyi

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: Dos.N.S.Süleymanov

Aktuallığı: “Orta əsrlər türk-islam mədəniyyətinin fəlsəfi özəlliyi” adlı tədqiqat mövzusunun aktualıq ümumislam mədəni mühitində türk-islam dəyərlərinin təşəkkülü, özünəməxsusluğu, onun coğrafi arealı və eləcə də, islam mədəniyyətinin inkişafında, zənginləşməsində türk mədəni mühitinin oynadığı əhəmiyyətli rolunu tarixi, mədəni, ədəbi, elmi- nəzəri aspektdə işıqlandırılmasıdır. Orta çağlarda türklərin İslam dininə gəlişi ilə türk dövlətləri İslam Şərqi dünyasında bir təkən rolunu oynadı və milyonların şüurunda baş verən təkamül nəticəsində dünya tarixində yeni bir sivilizasiya “Türk-müsəlman mədəniyyəti” yarandı. Türk- müsəlman mədəniyyəti Şərq aləmində feodalizmin ictimai- iqtisadi forması kimi yüksəlişinə səbəb oldu, onlarla qüdrətli dövlətlər yaradıldı. Mərkəzi dövlətçilik ideologiyası özünü ilə bərabər cəmiyyət həyatında yeni ictimai istehsal münasibətləri yaradaraq, istehsalın vüsətini yüksəltdi, məhsuldarlıq xeyli artdı və mədəni, mənəvi nemətlər bolluğu yarandı. Türk imperiyaları zamanında vilayətlərdə saysız-hesabsız abadlıq işləri görüldü, yollar, su kanalları çəkildi, qalalar tikildi, yeni-yeni şəhərlər salındı. Ölkələr arasındakı münaqişələrə baxmayaraq, elm, təhsil, mədəniyyət inkişaf etdirilərək yüzlərlə mədrəsələr və digər təhsil ocaqları açıldı, elmin bir çox sahələri üzrə dünya mədəniyyətinə bəxş olunan onlarla nailiyyətlər qazanıldı. Bu dövrlərdə minlərlə dövlət və elm xadimləri, mütəfəkkir-filosoflar, şairlər, dilçilər yetişərək, türk-müsəlman mədəniyyətini göylərə ucaltdılar. Bu gün belə dünya mədəniyyətini öz sirli-sehrli təsiri altında

saxlayan orta çağ türk-müsəlman elminin nümayəndələri dünya xalqları üçün kəşf olunmamış möcüzəni xatırladır. Araşdırmada orta əsrlər türk-islam mədəniyyətinin fəlsəfi özəlliyi zəngin faktlar əsasında şərh olunub.

Məqsədi: Tədqiqat işinin əsas məqsədi orta əsrlər elmi təkürünün, dini- fəlsəfi sistemlərin, klassik poeziyanın, əsasən də sufi poeziyasının yaranmasında və təsəvvüf ideyalarının təbliğində əvəzsiz xidmətləri olan türk mütəfəkkirlərinin, azman fikir və söz sahiblərinin türk-islam mədəniyyətinə bəxş etdikləri zəngin yaradıcılıqlarını əsas mənbə kimi diqqət önündə saxlamaq və nizamlılığın təzahürü olaraq burada görüntüyə gələn etnokulturoloji dəyərləri yaddaşımızın inkişaf fəlsəfəsi kimi dəyərləndirilməkdən ibarətdir.

Alınmış nəticələr: Nəticə olaraq tədqiqat işində qeyd olunur ki, hər bir millətin fəlsəfi düşüncə sistemində onun məzmununa ciddi təsir edən faktorlar mövcud olur. Müasir elmi metodologiyada həmin faktorlara “sistem yaradıcı parametrlər” də deyirlər. Bu parametrlər fəlsəfi düşüncənin ana xəttini təşkil etməklə yanaşı, onun transformasiya istiqamətlərini də müəyyənləşdirirlər. Türk xalqlarının etnokulturoloji dəyərlər sistemində bu rolu oynayan faktorlar az deyil. Türk-İslam mədəniyyətinin tarixi, folklor, filoloji, sosioloji, psixoloji, fəlsəfi tədqiqi bütövlükdə türk düşüncə sisteminin elmi “açıliş” üçün çox vacibdir. Mədəniyyət yalnız insan - cəmiyyət həyatında aktuallaşır, yeniləşir. Burada həm də ənənə müxtəlif tarixi dövrlərdə hər bir şəxsin ifasında yeni nəfəs alır. Ənənə saxlanır, ancaq yeni ritmdə və nəfəsdə ifadə olunur. Bu da onu göstərir ki, mədəniyyət daim yaşayır, xalq yaddaşına çevrilərək əsrlərdən əsrlərə keçir. Tarix elə bil mədəniyyətin təkamül yolu, bəşəriyyətin yaşam qaydasıdır. Mədəniyyət zaman-zaman insanda yaşayır və insanı yaradır.

Elmi tədqiqat işi 5. Cübran Xəlil Cübran yaradıcılığında sevgi-təbiət məsələləri

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: Dos. Ü.R.Ağabəyova

Aktuallığı: İlk mərhələdə ABŞ-a hicrət etmiş Cübran Xəlilin həyatından bəhs edilir. “Suriya-Amerika məktəbi”nin nümayəndəsi kimi Cübranın həm ərəb, həm də qərb mədəni dəyərlərini inkişaf etdirməsi və onların vəhdətinə çalışması, onun Şərq mədəniyyətini, mədəniyyətini Amerikada cəsarətlə və yüksək səviyyədə təqdim etməsi məsələlərinə diqqət yetirilir. Sonrakı yaradıcılıq illərində mütəfəkkirin sevgi – təbiət məsələlərinə dair fikirləri nəzərdən keçirilir. “Peygəmbər” kitabında insan – təbiət əlaqəsində onları vəhdətdə götürməsi, insanı təbiətin ən mühüm parçası hesab etməsi və insanın daim dinamik fəaliyyətdə olması ideyası əsaslandırılır.

Məqsədi: Tədqiqat işində iyirminci yüzillikdə ərəb - müsəlman fəlsəfi fikrinin inkişafında və ərəb mədəni irsinin ABŞ-da və Qərb dünyasında tanıtılmasında müstəsna xidmətləri olan Cübran Xəlil Cübranın dünyagörüşünün tədqiq edilməsi nəzərdə tutulur

Alınmış nəticələr: Mütəfəkkirin görüşlərinin əsasında Təbiət, Cəmiyyət və Bəşəriyyət problemi mühüm yer tutur. Cübran Xəlil Cübran Təbiət, Cəmiyyət və Bəşəriyyət - üçlü ideyasını bir-birindən təcrid olunmuş şəkildə deyil, əksinə vəhdətdə, bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə təhlil edir, insanı təbiətin bir parçası hesab edir.

Elmi tədqiqat işi 6. Mədəniyyətlərin etnopsixoloji tədqiqı

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: Dos. S.M. Veyisova

Aktuallığı: Hal-hazırda, elmi ədəbiyyatda, təəssüf ki, insanların davranış motivasiyasını etnik-mədəni cəhətdən müəyyən edilmiş xüsusiyyətlərini izah etməyə imkan verən dünyanın etnik mənzərəsi konsepsiyası mövcud deyil. Bu baxımdan mədəniyyətlərin etnopsixoloji tədqiqı aktualdır

Məqsədi: İşin məqsədini mədəniyyətin öyrənilməsində etnopsixoloji tədqiqatların təhlili təşkil edir. Əsas məqsəd R. Benediktin, Q. Qorerin, C. Rikmanın, R. Metronun, M. Midin, D. Rismenin əsərlərinə əsaslanaraq etnopsixoloji yanaşmanın vacib xüsusiyyətlərini aşkar etmək, mədəniyyətin etnopsixoloji xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi metodu kimi interaksionizmin rolunu müəyyənləşdirməkdir

Alınmış nəticələr: Tədqiqat işinin nəticəsində mədəniyyətin öyrənilməsində etnopsixoloji tədqiqatların təhlili aparılmışdır. Mədəniyyətin etnopsixoloji tədqiqının yaranmasında amerikalı alim R. Benediktin rolu və xidmətləri müəyyən edilmişdir. R. Benediktin, Q. Qorerin, C. Rikmanın, R. Metronun, M. Midin, D. Rismenin əsərlərinə əsaslanaraq etnopsixoloji yanaşmanın vacib xüsusiyyətləri aşkar edilmişdir. Mədəniyyətin etnopsixoloji xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi metodu kimi interaksionizmin rolu göstərilmişdir.

Elmi tədqiqat işi 7. Azərbaycanda milli elmi fəlsəfi məktəbin yaradılması

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: Dos. S. Ə. Nemətzadə

Aktuallığı: Müasir dövrümüzdə fəlsəfə sahəsinə, fəlsəfi biliklər sisteminə diqqətin, ehtiyacın azalması duyulur. Lakin bir xalqın mənəvi mədəniyyət tarixinin öyrənilməsində ədəbiyyatşünaslar, tarixçi alimlərlə yanaşı, fəlsəfi bilik bazası olan mütəfəkkirlərin xidmətləri danılmazdır. Bu baxımdan Azərbaycan elmi fəlsəfi məktəbinin keçdiyi yol, fəaliyyəti və bu günü nəzərdən keçirilməli və işıqlandırılmalıdır

Məqsədi: Tədqiqat işində akademik Heydər Hüseynovun təşəbbüsü ilə Tarix fakültəsinin nəzdində Fəlsəfə şöbəsinin yaradılması, milli kadrların hazırlanması prosesini izləmək, həmin məktəbin davamçılarının Azərbaycanın ictimai siyasi və elmi fəlsəfi mühitində yerini qeyd etmək.

Alınmış nəticələr: Tədqiqat işində Azərbaycanda ilk elmi fəlsəfi məktəb olan Tarix fakültəsinin nəzdində açılmış Fəlsəfə şöbəsinin fəaliyyəindən, tədris üsulundan bəhs edilir. Marksizm-leninizm ideyalarının təbliğ edildiyi bir zamanda milli düşüncə tarixinin öyrənilməsi, yazıya alınması xüsusi önəm daşıyırdı. On il müddətində fəaliyyət göstərən Tarix fakültəsinin Fəlsəfə şöbəsində BDU-nun kafedra müdirləri, AMEA-nın həqiqi və müxbir üzvləri, alimləri, o cümlədən Respublikanın siyasi, iqtisadi və ictimai sahəsində tanınmış insanlar təhsil almışlar.

Elmi tədqiqat işi 8.Çində din və dini- fəlsəfi təlimlər

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: Dos./əv Ş.S.Salmanova

Aktuallığı: Vətəni Çin olub, biri birinə oppozisiya mövqeyində olan Konfüçyüzlüklə daosizmin Çin mili-mənəvi dəyərlərinə, ənənəvi çin mədəniyyətinə və incəsənətinə təsirlərinin tədqiqi, həmçinin Kuşan çarlığından Böyük İpək Yolu ilə gəlmiş buddizmin təsir dairəsinin öyrənilməsi olduqca aktualdır

Məqsədi: Konfutsionizm dini-fəlsəfi təliminin, daosizm və ya “dao” ənənəvi çin təliminin, Çin buddizminin Çin mədəniyyətində və incəsənətində təsiri, yeri və rolunu tədqiq etmək olduqca aktualdır

Alınmış nəticələr: Hər bir dini-fəlsəfi təlim istər çin mədəniyyətinə, incəsənətinə, istərsə milli identikliyinə, hətta təhsil və dövlətin idarəetməsində özünəməxsus rol oynamış, Çinin ənənəvi milli mədəniyyətinin qorunub saxlanmasıda rol oynamışdır.

Elmi tədqiqat işi 9.Türk islam məfkurəsinin XX əsrdəki durumu

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: Mül.S.Z.Misirxanova

Aktuallığı: XX əsrin ilk onilliyi Osmanlının dərin siyasi böhranlar içərisində olduğu dövrdür. XIX əsrdə Osmanlı Türkiyəsində fəlsəfi fikir, osmançılıq və qərbçilik ideyası simasında Qərbçilik , Türkçülük, Müasirlik, İslamçılıq fikirlərinin vəhdəti olaraq çıxış etmişdir.Lakin Rusiyada milli türk fəlsəfəsinin islamçılıq, türkçülük, müasirlik ieyalarının vəhdəti olaraq meydana gəldiyi dövr, yəni XIX əsrin 70-80 ci illərində Osmanlıda, Türk, islamçılıq,qərbçilik və marksizm fəlsəfəsi bir -birindən ayrılaraq fəlsəfi fikirdə differensasiyaya səbəb olmuşdur. Beləliklə, XIX-XX əsrdə türk dünyasında fəlsəfi fikir, fəlsəfi məfkurə tərziləri formalaşmış və inkişaf etmişdir

Məqsədi: Türk fəlsəfi fikir tarixi, türkçülük ideologiyasının önəmli nümayəndələrinin siyasi-fəlsəfi görüşləri, onların türk dünyası tarixinə və fəlsəfi irsimizə vermiş olduqları töfhələri müxtəlif aspektdən araşdırmaq, türk fəlsəfi sisteminin XIX-XX əsrlərdəki istiqamətlərini müəyyən etmək

Alınmış nəticələr: XIX əsrdən etibarən türk dünyasında başlayan yeniləşmə və milli oyanış hərəkatı artıq XX əsrin əvvəllərində Mərkəzi Asiyada , Azərbaycanda, Anadoluda həmçinin Volqaboyunda müxtəlif respublikaların yaranması ilə nəticələndi. Bu isə türkçülük məfkurəsinin qərb ictimai- siyasi məfkurəsi ilə sintezi, qərb modeli əsasında milli türk cümhuriyyətlərinin qurulması şəraitçilikdən imtina və müasir mədəni və dünyəvi modellərin tətbiqi demək idi.

Elmi tədqiqat işi 10.Şahlıq idarə üsulunun vaxdı olan dövr

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: Dos./əv D.C.Vəliyev

Aktuallığı: İran inqilabının nəzəriyyəçiləri İranda mövcud olan monarxiya rejiminin devrilməsini inqilabın son məqsədi deyil, onun

başlanğıc mərhələsi kimi nəzərdən keçirirdilər. Antişah inqilabı birinci növbədə elementar insan hüquqlarının bərpası vəzifəsini qarşıya qoyurdu. Humanitar istiqamətdə nəzəri əsaslandırmanın zəruriliyi siyasi arenada bərabərliyə və ədalətə çağıran yeni ideoloqların meydana gəlməsinə səbəb oldu. Bir çox filosoflar və sosioloqlar “total özgələşdirmənin” əleyhinə çıxış edirdilər. Onlar insan şəxsiyyətinin müstəqil dəyərinin alçaldılmasının əleyhinə çıxaraq həyatda xoşbəxtliyə çatma yollarının nəzəriyyəsini yaratmağa çalışırdılar. Rəsmi fəlsəfənin ziddinə olaraq, “müasir” insan problemini yuxarı təbəqədən idarə edənlərin “Qərbləşməli” sifarişinə uyğun olaraq işləyib hazırlayanlarla “kölgə” fəlsəfəsinin nümayəndələri tərəfindən ortaya qoyulan müsəlman aqlında yeni insan obrazını canlandırmağı bərpa etməyi zəruri hesab edənlər arasında güclü mübarizə başlanırdı. Müxtəlif dünyagörüşlər bazasında humanizmin “islama” söykənən prinsiplərinin axtarışında olan mütəfəkkirlər müsəlman inamının humanizm, ekzistensializm, hətta marksizm ideyaları ilə bərişdirilmasını zəruri hesab edirdilər.

Məqsədi: Nəzərə alsaq ki, bu ölkədə 40 milyondan çox soydaşımız yaşayır, həmin ölkədə yaranan ictimai-siyasi, fəlsəfi, mədəni ideya və konsepsiyaların tədqiqi, təsiri, Qərbin fəlsəfi cərəyanları ilə müqayisəli izahı və dünyada bu ideyalara münasibət ictimai elmimizdə prioritet məsələlərdən biri olmalıdır.

Alınmış nəticələr: Sonda aşağıdakı nəticəyə gəlmək olar ki, İranda inqilab qələbə qazansa da, islam dövləti qurulsa da lakin orada yaşayan xalqlara, millətlərə qoyulan ayrı-seçkilik aradan qaldırılmadı. Hal hazırda İranda qırx milyondan çox Azərbaycanlı yaşamasına baxmayaraq onların öz doğma dillərində nə məktəbləri var nə də onlara sərbəst fəaliyyət göstərmələrinə icazə verilir. İstər qədim dövr olsun, istər orta əsrlər istərsə də sağlınq idarə üsulu olan dövrdə istərsə də indiki dövrdə orada formalaşan Azərbaycanlı filosof və alimlərin hec biri Azərbaycanlı kimi təqdim olunmur. İnqilabdan sonra İran islam respublikası yaransada keçən müddət ərzində mövcud olan sosial problemlərin hec biri həll edilmədi.

Xüsusilə son dövrdə İranda baş verən inqilablarda bir nəşələ özünü daha bariz şəkildə göstərir ki, ruhanilərin öz mənafeləri onları inqilabda son həddə kimi ardıcıl olmağa qoymur. Onlar hansı yolla olursa-olsun, özlərinə münasib olmayan dövlət başçısını, idarə üsulunu və hakimiyyət formasını devirmək, əvəzində isə onların cəmiyyətdəki əvvəlki vəziyyətini qoruyub saxlaya biləcək bir rejim yaratmağa çalışırlar.

Filosofların fikrinə əsasən, tarix təkrarlanır. Biz əminik ki, İranda yaşayan Azərbaycanlıların hüquqları tez bir zamanda bərpa olacaq.

2 Hesabat dövründə alınmış ən mühüm elmi nəticələr

Ən mühüm nəticələr səlis və konkret yazılmalıdır

1. Türk xalqlarının görkəmli tarixi şəxsiyyətləri sırasında öz zəkası, yüksək dövlətçilik qabiliyyəti və siyasi səriştəsi ilə seçilən görkəmli dövlət xadimi F.Rəşidəddinin tarixi irsinin araşdırılması Türk xalqlarının keçdiyi tarixi təkamül yoluna işıq salmaqla yanaşı Azərbaycan tarixinin XIII-XIV əsrlərini anlamaq baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Oğuznamə adlı əsəri ilə Oğuz tayfalarının

- genologiyasını, tarixi prosesdə iştirakını, dövlət yaratmaq istedadını önə çəkərək türk sivilizasiyasının öz təsdiq etməyə imkan verir.
2. Elmi-tədqiqat işində ən yeni dövr Azərbaycan fəlsəfəsinin ikinci və tarixən böyük mərhələsi araşdırılmışdır. Sovet dövrünə düşən bu mərhələdə nöqsan və məhdudiyətlərə rəğmən fəlsəfə, özəlliklə də fəlsəfə tarixi üzrə tədqiqatlar genişlənmişdir. Tədqiqat işində o dövrdə elmi-fəlsəfi yaradıcılıqla məşğul olmuş C.Nağıyev, H.Hüseynov, A.Makovelski və b. kimi filosofların həyat və fəaliyyəti təhlil olunmuş və dəyərləndirilmişdir. Araşdırmalar göstərdi ki, bu dövrdə fəlsəfi düşüncə dar çərçivədə, hakim ideologiya olan marksim-leninizmin prinsip və metodologiyası əsasında inkişaf etmişdir. Bu da fərqli fəlsəfi təlimlərin yaranmasına mane olmuş, fəlsəfi biliyin milli-mənəvi dəyərlərdən uzaq düşməsinə səbəb olmuşdur. Bu sonuca gəlinir ki, postsovet dövründə Azərbaycan fəlsəfəsinin inkişaf meylləri araşdırılan dövr fəlsəfəsinin neqativ və məhdud tərəflərinə tənqidi yanaşma sayəsində müəyyənləşdirilə bilər
3. Tədqiqat işində bir sıra vacib elmi məsələlər araşdırılıb: fərdin mahiyyəti kontekstində ölməzlik ideyası, ölməzlik ideali, onun arxetipik formalarda təzahürü, ölməzlik ideyasının sosial funksiyaları. İnsan ölməzliyi ideyası mədəniyyətdə bir sıra vacib funksiyaları yerinə yetirir, və cəm şəkildə həmin funksiyalar insan ölməzliyi ideyasının bəşəriyyətin sosial-mədəni inkişafı üçün nadir əhəmiyyətini müəyyən edirlər
4. Nəticə olaraq tədqiqat işində qeyd olunur ki, hər bir millətin fəlsəfi düşüncə sistemində onun məzmununa ciddi təsir edən faktorlar mövcud olur. Müasir elmi metodologiyada həmin faktorlara “sistemyaradıcı parametrlər” də deyirlər. Bu parametrlər fəlsəfi düşüncənin ana xəttini təşkil etməklə yanaşı, onun transformasiya istiqamətlərini də müəyyənləşdirirlər. Türk xalqlarının etnokulturoloji dəyərlər sistemində bu rolu oynayan faktorlar az deyil. Türk-İslam mədəniyyətinin tarixi, folklor, filoloji, sosioloji, psixoloji, fəlsəfi tədqiqi bütövlükdə türk düşüncə sisteminin elmi “açılışı” üçün çox vacibdir. Mədəniyyət yalnız insan - cəmiyyət həyatında aktuallaşır, yeniləşir. Burada həm də ənənə müxtəlif tarixi dövrlərdə hər bir şəxsin ifasında yeni nəfəs alır. Ənənə saxlanır, ancaq yeni ritmdə və nəfəsdə ifadə olunur. Bu da onu göstərir ki, mədəniyyət daim yaşayır, xalq yaddaşına çevrilərək əsrlərdən əsrlərə keçir. Tarix elə bil mədəniyyətin təkamül yolu, bəşəriyyətin yaşam qaydasıdır. Mədəniyyət zaman-zaman insanda yaşayır və insanı yaradır.
5. Mütəfəkkirin görüşlərinin əsasında Təbiət, Cəmiyyət və Bəşəriyyət problemi mühüm yer tutur. Cübran Xəlil Cübran Təbiət, Cəmiyyət və Bəşəriyyət - üçlü ideyasını bir-birindən təcrid olunmuş şəkildə deyil, əksinə vəhdətdə, bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə təhlil edir, insanı təbiətin bir parçası hesab edir.
6. Tədqiqat işinin nəticəsində mədəniyyətin öyrənilməsində etnopsixoloji tədqiqatların təhlili aparılmışdır. Mədəniyyətin etnopsixoloji tədqiqinin yaranmasında amerikalı alim R.Benediktin rolu və xidmətləri müəyyən edilmişdir. R.Benediktin, Q.Qorerin, C.Rikmanın, R.Metronun, M.Midin, D.Rismenin əsərlərinə əsaslanaraq etnopsixoloji yanaşmanın vacib xüsusiyyətləri aşkar edilmişdir.

Mədəniyyətin etnopsixoloji xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi metodu kimi interaksionizmin rolu göstərilmişdir.

7. Tədqiqat işində Azərbaycanda ilk elmi fəlsəfi məktəb olan Tarix fakültəsinin nəzdində açılmış Fəlsəfə şöbəsinin fəaliyyətindən, tədris üsulundan bəhs edilir. Marksizm-leninizm ideyalarının təbliğ edildiyi bir zamanda milli düşüncə tarixinin öyrənilməsi, yazıya alınması xüsusi önəm daşıyırdı. On il müddətində fəaliyyət göstərən Tarix fakültəsinin Fəlsəfə şöbəsində BDU-nun kafedra müdirləri, AMEA-nın həqiqi və müxbir üzvləri, alimləri, o cümlədən Respublikanın siyasi, iqtisadi və ictimai sahəsində tanınmış insanlar təhsil almışlar.

8. Hər bir dini-fəlsəfi təlim istər çin mədəniyyətinə, incəsənətinə, istərsə milli identikliyinə, hətta təhsil və dövlətin idarəetməsində özünəməxsus rol oynamış, Çinin ənənəvi milli mədəniyyətinin qorunub saxlanmasında rol oynamışdır.

9. XIX əsrdən etibarən türk dünyasında başlayan yeniləşmə və milli oyanış hərəkatı artıq XX əsrin əvvəllərində Mərkəzi Asiyada, Azərbaycanda, Anadoluda həmçinin Volqaboyunda müxtəlif respublikaların yaranması ilə nəticələndi. Bu isə türkcülük məfkurəsinin qərb ictimai- siyasi məfkurəsi ilə sintezi, qərb modeli əsasında milli türk cümhuriyyətlərinin qurulması şəriətçilikdən imtina və müasir mədəni və dünyəvi modellərin tətbiqi demək idi.

10. Sonda aşağıdakı nəticəyə gəlmək olar ki, İranda inqilab qələbə qazansa da, islam dövləti qurulsa da lakin orada yaşayan xalqlara, millətlərə qoyulan ayrı-seçkilik aradan qaldırılmadı. Halhazırda İranda qırx milyondan çox Azərbaycanlı yaşamasına baxmayaraq onların öz doğma dillərində nə məktəbləri var nə də onlara sərbəst fəaliyyət göstərmələrinə icazə verilir. İstər qədim dövr olsun, istər orta əsrlər istərsə də şahlıq idarə üsulu olan dövrdə istərsə də indiki dövrdə orada formalaşan Azərbaycanlı filosof və alimlərin hec biri Azərbaycanlı kimi təqdim olunmur. İnqilabdan sonra İran islam respublikası yaransada keçən müddət ərzində mövcud olan sosial problemlərin hec biri həll edilmədi.

Xüsusilə son dövrdə İranda baş verən inqilablarda bir nəşələ özünü daha bariz şəkildə göstərir ki, ruhanilərin öz mənafeləri onları inqilabda son həddə kimi ardıcıl olmağa qoymur. Onlar hansı yolla olursa-olsun, özlərinə münasib olmayan dövlət başçısını, idarə üsulunu və hakimiyyət formasını devirmək, əvəzində isə onların cəmiyyətdəki əvvəlki vəziyyətini qoruyub saxlaya biləcək bir rejim yaratmağa çalışırlar.

Filosofların fikrinə əsasən, tarix təkrarlanır. Biz əminik ki, İranda yaşayan Azərbaycanlıların hüquqları tez bir zamanda bərpa olacaq

3 Dərc olunmuş elmi işlərin xarakteristikası

3.1. Mövzu üzrə Web of Science bazasına daxil olan Q1-Q4 kvartil reytinginə düşən beynəlxalq jurnallarda çıxan

məqalələr Müəlliflərin ad və soyadları, jurnalın adı tam şəkildə yazılmalı; Dərc olunmuş, qəbul olunmuş və ya çapa göndərilmişdir kimi göstərməli; mənbənin **internetdəki linki göstərməlidir**

Q1 üzrə:

	Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı	materialın adı	harda yayılıb	materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndəriləndiyi haqqında qeyd	mənbənin internetdəki linki, İD

Q2 üzrə:

	Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı	materialın adı	harda yayılıb	materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndəriləndiyi haqqında qeyd	mənbənin internetdəki linki, İD

Q 3 üzrə

	Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı	materialın adı	harda yayılıb	materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndəriləndiyi haqqında qeyd	mənbənin internetdəki linki, İD

Q 4 üzrə

	Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı	materialın adı	harda yayılıb	materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndəriləndiyi haqqında qeyd	mənbənin internetdəki linki, İD

3.2. Mövzu üzrə Scopus, ERIH PLUS, Philosopher's Index, Copernicus, Ulakbim, PsycINFO və ya EconLit bazalarına daxil olan jurnallarda çıxan məqalələr

	Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı	materialın adı	harda yayılıb	materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndərildiyi haqqında qeyd	mənbənin internetdəki linki, ID

3.3. Mövzu üzrə digər (1-2-ci bənddən fərqli) beynəlxalq jurnallarda çıxan məqalələr

Müəlliflərin ad və soyadları, məqalənin adı, jurnalın parametrləri tam şəkildə yazılmalı; Dərc olunmuş, qəbul olunmuş və ya çapa göndərilmişdir kimi göstərməli; mənbənin internetdəki linki göstərməlidir

	Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı	materialın adı	harda yayılıb	materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndərildiyi haqqında qeyd	mənbənin internetdəki linki, ID
1	Sevinc Misirxanova	Prokurorun ittiham çıxışının etikası	The international scientific symposium "Turkic World Between East and West", The 29 th of January, 2022, Andijan\ Uzbekistan s. 196- 200	Çap olunub.	https://www.academia.edu/72827966/The International Scientific Symposium Turkic World between East and West 29th of January 2022 Kars Turkey Andijan Uzbekistan
2	Səbire Nemətzadə	Sovyetlər Birliqində İlk İdeoloji Tədris Müəssesesi Kızıl Profesörler	XVIII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri,Cilt X), Ankara, aprel, 2022 s. 151-162,	Çap olunub.	https://www.ttk.gov.tr/xviii-turk-tarih-kongresi-cilt-x/

		Enstitüsü'nün Türksoylu Müdavimleri			
3	Ülviyyə Ağabəyova	Философские взгляды Джубрана Халила Джубрана	Гілея: науковий вісник. Випуск 169- 170 (№ 2-4). Київ, «Видавництво «Гілея»», 2022. s.47-51	Çap olunub.	ГІЛЕЯ 169-170 (1).pdf
4	Ülviyyə Ağabəyova	Yunus Əmrə fəlsəfəsində insan problemi	Beynəlxalq fəlsəfi və fənlərarası araşdırmalar jurnalı, Bakı, "Elm və Bilik P.Z", 5(1)2022, s.66-76	Çap olunub.	http://metafizikajurnali.az/storage/images/site/files/Metafizika-17/Metafizika.Vol.5%2CNo.1%2CSerial.17%2Ccpp.66-76.pdf

3.4. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının tövsiyə etdiyi yerli elmi jurnallarda dərc olunmuş məqalələr

	<i>Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı</i>	<i>materialın adı</i>	<i>harda yayılıb</i>	<i>materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndərildiyi haqqında qeyd</i>	<i>mənbənin internetdəki linki, ID</i>
1	Rəbiyyə Aslanova	Mahmud Qaşqarının İrsi-Türkdilli xalqların Tarixi-Fəlsəfi və mədəni abidəsi kimi	Bakı Universitetinin xəbərləri, Sosial-siyasi elmlər seriyası №1, Bakı 2022 s.59-80	Çap olunub	http://static.bsu.az/w1/01%2003%202022%20g/tebiet-1-2022%20(1).pdf
2	Ülviyyə Ağabəyova	Müsəlman əqidəsinin formalaşmasında dini-fəlsəfi cərəyanların rolu	Bakı Universitetinin xəbərləri, Sosial-siyasi elmlər seriyası №1, Bakı 2022 s.81-88	Çap olunub	http://static.bsu.az/w1/01%2003%202022%20g/tebiet-1-2022%20(1).pdf

3.5. Mövzu üzrə konfrans materialları, konfranslarda çıxışlar

	<i>Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı</i>	<i>materialın adı</i>	<i>harda yayılıb</i>	<i>materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndərildiyi haqqında qeyd</i>	<i>mənbənin internetdəki linki, ID</i>
1.	Ülviyyə Ağabəyova	Cübran Xəlil Cübranın dünyagörüşünün əsas mahiyyəti	Sosial və humanitar elmlərin müasir problemləri. Elmi əsərlər toplusu Buraxılış №29, Bakı 2022, I hissə, s.3-7	Çap olunub	http://static.bsu.az/w22/a_yeni/MEQALE%20TOPLUSU%202022,%2029%20sayl%C4%B1%20I%20HISSE.pdf
2.	Nərman Süleymanov	Heydər Əliyev müasir	Sumqayıt Dövlət Universiteti, Elmi xəbərlər,	Çap olunub	

		Azərbaycançılıq ideologiyasının qurucusu kimi	cild 18, №3, Sumqayıt-2022 s. 36-41		
3.	Daxil Vəliyev	Multikulturalizm və onun Azərbaycan modeli	Sosial və humanitar elmlərin müasir problemləri. Elmi əsərlər toplusu- Buraxılış №30, , III hissə Bakı 2022, s.3-7	Çap olunub	http://static.bsu.az/w22/neshrler/MEQALE%20TOPLUSU%202022,%2030%20sayI%C4%B1%20III%20HISSE.pdf
4	Fidan Fərəcova	Проблемы бессмертия человека(философский экскурс)	Sosial və humanitar elmlərin müasir problemləri. Elmi əsərlər toplusu, Buraxılış №30 II hissə, Bakı 2022 ,s.15-20	Çap olunub	http://static.bsu.az/w22/neshrler/MEQALE%20TOPLUSU%202022,%2030%20sayI%C4%B1%20II%20HISSE.pdf
5	Samira Veyisova	Проблема власти в современной политической науке	Sosial və humanitar elmlərin müasir problemləri. Elmi əsərlər toplusu, Buraxılış №30 II hissə, Bakı 2022 ,s.21-23	Çap olunub	http://static.bsu.az/w22/neshrler/MEQALE%20TOPLUSU%202022,%2030%20sayI%C4%B1%20II%20HISSE.pdf
6	Fidan Fərəcova	Постгуманизм проблема бессмертия	Elmdə innovasiyalar cəmiyyətin sosial dinamikasının təzahürüdür. Gənc tədqiqatçıların Respublika elmi-praktik konfransın materialları, Bakı 2022 ,s.40-46	Çap olunub	
7	Səbirə Nemətzadə	Abdurauf Fitratın türkçülük ideyaları	Füyuzat jurnalı , Bakı, noyabr, 2022	çapa verilmişdir.	

3.6. Mövzu üzrə tezislər

1	Daxil Vəliyev	Multikulturalizm və milli-mənevi	Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası,	Çap olunub	
---	---------------	----------------------------------	---	------------	--

		dəyərlər	Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyası Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu il dönümünə həsr olunmuş Modernləşmənin prioritet istiqamətləri: Sosiomədəni və iqtisadi-ekoloji aspektlər. Beynəlxalq elmi-praktik konfransın materialları, Bakı, 6 may 2022 s.268-270.		
2	Daxil Vəliyev	Heydər Əliyev Azərbaycan multikulturalizminin banisidir.	Ümumilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 99 -cu il dönümünə həsr olunmuş “ İnsan kapitalının inkişafı və təhsil” mövzusunda keçirilmiş Ümumirespublika elmi-praktiki konfransının materialları ,Bakı 5-6 may	Çap olunub	
3	Ülviyyə Ağabəyova	Əbu Osman Əmr İbn Bəhr əl-	Ümumilli lider Heydər Əliyevin anadan	Çap olunub	

		Cahizin yaradıcılığında multikultural fikirlər	olmasının 99 -cu il dönümünə həsr olunmuş " İnsan kapitalının inkişafı və təhsil" mövzusunda keçirilmiş Ümumirespublika elmi-praktiki konfransının materialları, Bakı 5-6 may s.378-380		
--	--	--	---	--	--

3.7. Mövzu üzrə monoqrafiya, kitab, dərslik və dərs vəsaitləri

Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı;

Monoqrafiya, kitab, dərslik və dərs vəsaitlərinin çap olunduğu nəşr., ili və səh. göstərilməli;

1	Aslanova Rəbiyyə	Tarix fəlsəfəsi (dərs vəsaiti)		Çapa verilmişdir	
2	Nərman Süleymanov	Azərbaycan fəlsəfəsi tarixi (dərs vəsaiti)		Çapa verilmişdir	

4. Strukturda aparılan elmi seminarlar, konfranslar, dəyirmi masalar (cədvəldə sütun ardıcılığını dəyişmək olmaz.)

sn	Məruzəçi	Mövzunun adı	tarix	Keçirilmə forması	Səviyyəsi (kafedra, fakültə, BDU, Respublika, Beynəlxalq)	İştirakçıların sayı
1	Dos.Q.C.Mürşüdlü	"Şərq və Qərb fəlsəfəsi fəlsəfi komparativistika müstəvisində"	17 mart 2022	əyani	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası	8
2	Dos.S.Ə.Nemətzadə	Heydər Hüseynov elmi fəlsəfi məktəbi	7 aprel 2022	əyani	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası	21
3	Dos.Ü.R.Ağabəyova	«Əbu Osman Əmr ibn Bəhr əl-	28 aprel	əyani	Fəlsəfə tarixi və	9

		Cahizin fəlsəfi görüşləri»	2022		mədəniyyətşünaslıq kafedrası	
4	Dos.N.Süleymanov	“Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasının qurucusu kimi”	12 may 2022	əyani	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası	9
5	Dos.S.M.Veyisova	“Xəqani Şirvani Kafiyəddin Ömər ibn Osman haqqında”	19 may 2022	əyani	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası	7
6	Müə.S.Z.Misirxanova	Heydər Əliyev: müstəqil dövlətçilik ideyası”	26 may 2022	əyani	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası	9

5. 2022-ci ildə qazanılmış və hazırda davam edən qrant layihələri

sn	Layihənin adı:	Layihənin nömrəsi:	Donor ölkə, təşkilat, müəssisə	Layihənin dəyəri	Layihənin icra müddəti	Mövzu icraçıların layihədə təmsil olunması	BDU-nun layihədə təmsil olunması
1							

6. İxtiraçılıq, patent-lisənziya fəaliyyəti və səmərələşdirici təkliflər

Məlumatlar nümunədə göstərilən qaydada daxil edilməlidir.

- İxtiranın adı:**
Patentin qeydiyyat nömrəsi:
Patentin sahibi:
Müəllif:
-

7. Yerli və xarici həmkarlarla əlaqələr

Məlumatlar nümunədə göstərilən qaydada daxil edilməlidir.

8. Tələbələrin və gənc tədqiqatçıların mövzu üzrə elmi-tədqiqata cəlb olunması

*Tələbənin və elmi rəhbərin adı, soyadı tam yazılmalıdır.
Layihələr, məqalələr, konfrans materialları olması, onlara aid məlumat göstərilməlidir*

9. Tələbələrin və gənc tədqiqatçıların elmi məruzələri (seminarlar, konfranslar, dəyirmi masalar və s. çıxışlar)

Məlumatlar nümunədə göstərilən qaydada daxil edilməlidir.

10. Mükafatlar və təltiflər haqqında

Məlumatlar nümunədə göstərilən qaydada daxil edilməlidir.

Elmi fəaliyyətə görə :professor Rəbiyyə Aslanova- “Qabaqcıl Təhsil İşçisi” fəxri adı və“Altın Kalem Ödülləri” mükafatına layiq görülmüşdür. Dosent Qəmə Mürşüdlü “Kurtuluş Bilim Ödülü” mükafatına layiq görülmüşdür

Digər fəaliyyətə görə

11. Beynəlxalq elmi əlaqələr

əməkdaşın adı və soyadı tam göstərilməklə, hansı ölkə, şəhər və müəssisədə, hansı məqsədlə, hansı müddətdə olmuşdur.

1.

12. Keçirilmiş elmi konfranslar

Adı, səviyyəsi (beynəlxalq ya yerli), keçirilmə tarixi, müddəti, məkan, birgə müəssisələr, iştirakçıların sayı, internet linki göstərilməklə

1.

13. Elmi kadrların attestasiyası

Adı, soy ad tam yazılmalı, elm sahəsi və ixtisas, attestasiyanın keçirilmə tarixi, məkan, diplom nömrəsi, hansı müəssisə tərəfindən verilmişdir göstərilməlidir.

Elmi dərəcə almışdır:

Elmi ad almışdır:

Digər:

14. Dissertant və doktorantlar

Adı, soyad tam yazılmalı, elm sahəsi və ixtisas, elmi rəhbər göstərilməlidir.

**1Şirinov Aqil Muxtar:elmlər doktoru üzrə 7214.01- Dinin tarixi və fəlsəfəsi.(dissert.) Elmi rəhbər-akad.V.M.Məmmədəliyev, prof.R.N.Aslanova, attestasiya-
2 Əliyev Araz Yunis : fəlsəfə doktoru üzrə 7210.01-Fəlsəfə tarixi.(dok) Elmi rəhbər-prof.R.N.Aslanova, attestasiya-16.03.2022**

3 Hüseynova Gözəl Kərəm: fəlsəfə doktoru üzrə 7210.01-Fəlsəfə tarixi. (dok) Elmi rəhbər-prof.R.N.Aslanova, attestasiya-16.03.2022

4.Quliyev Samir Yusifoviç: fəlsəfə doktoru üzrə 7210.01-Fəlsəfə tarixi. (dok) Elmi rəhbər-prof.R.N.Aslanova, attestasiya-02.09.2022

5.Məmiyeva Elza İlqar :fəlsəfə doktoru üzrə 7210.01-Fəlsəfə tarixi. (disser) -Qəbul tarixi- 30.09.2022

15. Xarici ölkədə işləyən əməkdaşlar

Adı, soy ad tam yazılmalı, elm sahəsi və ixtisas, öklə, şəhər, müəssisə, səbəbi, tarix göstərilməlidir.

1
2
3

16. Təsərrüfat müqaviləli elmi tədqiqat işləri

Mövzu, tarix, rəhbər, sifarişçi təşkilat, İşin həcmi (min manatla), tətbiq sahəsi və iqtisadi səmərəsi göstərilməlidir.

1
2

17. İstehsalatda tətbiq üçün hazır olan innovasiya məhsulları və yeni texnologiyalar

İcraçı, məhsulun (texnologiyanın) adı, qısa xarakteristika, müqayisəsi, müəllif şəhadətnaməsi, patent, harda tətbiq olunub və ya oluna bilər, gözlənilən iqtisadi səmərə göstərilməlidir.

1
2

18. Bakı Dövlət Universitetinin elmi strukturları ilə əlaqə

1
2

STATİSTİK CƏDVƏL

	Sayı
Xarici jurnallarda dərc olunmuş məqalə	3
Yerli jurnallarda dərc olunmuş məqalə	7
Beynəlxalq elmetrik bazalarda indekslənmiş jurnallarda dərc olunmuş məqalə	4

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının tövsiyə etdiyi yerli elmi jurnallarda dərc olunmuş məqalələr	2
Beynəlxalq səviyyəli elmi konfranslarda çap olunmuş konfrans materialı-məqalə	
Beynəlxalq səviyyəli elmi konfranslarda çap olunmuş konfrans materialı-tezis	1
Yerli elmi konfranslarda çap olunmuş konfrans materialı-məqalə	1
Yerli elmi konfranslarda çap olunmuş konfrans materialı-tezis	3
Patent (beynəlxalq)	
Patent (Respublika)	
Qrant layihəsi (beynəlxalq)	
Qrant layihəsi (Respublika)	
Qrant layihəsində iştirak edən əməkdaşlar: ___ nəfərdən	
Monoqrafiya	
Dərslik və ya dərs vəsaiti	
Proqram, metodik vəsait və metodik tövsiyyə	7

Elmi tədqiqat mövzusunun yerinə yetirildiyi struktur (ETİ –şöbə, fakültə-kafedra, ETM, ETL - adı göstərilməklə)

Sosial elmlər və psixologiya fakültəsi, Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası

Struktur rəhbəri

Cavadov Rövşən Əli oğlu

Kafedra (şöbə) müdiri

Aslanova Rəbiyyə Nurullah qızı

Mövzunun rəhbəri

Aslanova Rəbiyyə Nurullah qızı

Tarix 29.11.2022

Qeyd:

1. Hər mövzu üzrə ayrıca hesabat təqdim olunmalıdır.
2. Strukturda iki və ya daha çox tədqiqat mövzusu olarsa, doktorantlar haqqında məlumat onlardan biri üçün olan hesabata daxil edilir.
3. Hesabatda cədvəl ardıcılığını dəyişmək olmaz.
4. Hesabat həm kağız formatda imzalanmış şəkildə, həm də elektron formada cari ilin noyabr ayının 25-dək Elmi Tədqiqatların Təşkili və Təhlili şöbəsinə təqdim olunmalıdır.

Hesabatı təhvil aldı:

Elmi Tədqiqatların Təşkili və Təhlili şöbəsinin əməkdaşı: _____ *Hesabatın təhvil alındığı tarix:* _____